

แนวคิดเกี่ยวกับการศึกษา

จากรายงานของมติชน

..... ระบุ สำนัก

เมื่อเช้าวันที่ 2 พฤษภาคม 2537 ได้อ่านรายงานข่าวในหน้าการศึกษาของหนังสือพิมพ์มติชนสรุปว่า มีบุคคลผู้มีอำนาจคนหนึ่งเข้าไปอยู่ในงานจัดการศึกษา ทางงานเรื่องการจัดตั้ง 5 มหาวิทยาลัยปรารถนาจะทำอย่างไร เปิดมหาวิทยาลัยให้มากกว่านี้ และผู้เขียนข่าวได้นำเอาประเด็นนี้มานำเสนอเป็นหัวข้อเรื่อง

ฟัง ๆ คุณแล้วคิดว่ารู้สึกไม่ได้ว่า กระแสซึ่งมีรากฐานอยู่ในด้านอำนาจการจัดการศึกษามันก็มีเงื่อนไขเหมือนของเก่า ๆ เพราะเหตุว่าสิ่งที่สะท้อนออกมาให้รู้ได้เห็น เป็นภาพที่ชวนให้อ่านได้ว่า การศึกษาคงต้องเน้นอยู่ที่มหาวิทยาลัยเท่านั้นซึ่งกันเป็นมานานปีคึกคักแล้ว แล้วจะไปว่าคึก ๆ ว่าเอาแต่จะแยกกายแยกแขนงกันเข้ามหาวิทยาลัยได้อย่างไรกัน

กับอีกประการที่ภาพข่าวจากโทรทัศน์ที่เห็นในขณะนี้ มีการประชุมกันเสมือนเอาใจจ้องว่าจะให้มหาวิทยาลัยออกจากระบบราชการ ซึ่งคาดว่าคงจะต้องการอิสระภาพ หากรู้เรื่องการศึกษาจริง ๆ ก็น่าจะรู้ว่า สิ่งซึ่งอยู่ที่แต่ละคนย่อมมีสองด้าน ด้านในคือด้านรากฐาน ส่วนด้านนอกเป็นเพียงผลผลิต ภาพที่เห็นจากข่าวทางโทรทัศน์มันเป็นเพียงด้านนอกที่จะมุ่งแสวงหาอิสระภาพ แต่ด้านในซึ่งถือเป็นรากฐานจริงของการศึกษา หากยังขาดอิสระภาพเพราะไปยึดติดอยู่กับภาพของมหาวิทยาลัยอันเป็นด้านรูปแบบที่เป็นผลจากการจัดการโดยคน จึงทำให้รู้สึกได้ว่า **ไม่ว่าจะอยู่ในหรือนอกระบบราชการ มันก็เป็นเพียงการเปลี่ยนแปลงนอก** ดังเช่นที่มีคำกล่าวที่ว่า **น้ำเก่าในขวดใหม่**

ผมเองไม่น่ามาคิดใจว่าจะมีมหาวิทยาลัยมากหรือน้อย เพราะมันไม่ใช่วิถีทางที่จะมุ่งไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตคน และจากอดีตมาจนถึงปัจจุบัน การพัฒนาการศึกษาของเราก็คงทำให้คนเข้าไปยึดติดอยู่ในด้านซึ่งคนด้วยกันเองทำขึ้นมาไม่ว่าจะรูปแบบไหนก็ตาม เมื่อรากฐานเข้าไปติดแม้จะปรับเปลี่ยนสิ่งซึ่งอยู่นอกนอก มันก็คงเปลี่ยนอะไรไม่ได้ นอกจากกลับสร้างปัญหาขึ้นในรูปแบบซึ่งไม่ซ้ำของเก่าเท่านั้น

ดังนั้น ไม่ว่าจะไม่มีมหาวิทยาลัยอีกสักกี่แห่ง และไม่ว่าจะอยู่ในหรือนอกระบบราชการ ภาพยึดติดอยู่กับรูปแบบซึ่งเป็นเพียงผลจากการจัดการโดยคน ย่อมยังคงมีผลปิดกั้นอิสระภาพในการศึกษาซึ่งมีรากฐานจริงอยู่ในจิตใจของแต่ละคนอย่างไม้อาจจะวางได้ ซึ่งภาวะยึดติดดังกล่าว ไม่เพียงทำให้เกิดอะไรไม่ได้ อย่างอิสระเพื่อนำสู่การแข่งขันกันในโลกภายนอกเท่านั้น หากอีกด้านหนึ่ง คนอันเป็นผลผลิตจากการจัดการศึกษาที่เข้าไปอยู่ในระบบการแก้ปัญหา สิ่งซึ่งเชื่อว่าเป็นการแก้กลับสร้างปัญหาหนักมากยิ่งขึ้น ดังจะพบกับประจักษ์พยานที่ปรากฏให้เห็นกันได้แทบจะทุกเรื่องในขณะนี้

เมื่อไม่กี่วันมานี้ ได้รับทราบจากข่าวของทางราชการที่ว่า มีการจัดเพิ่มงบประมาณให้นำไปใช้พัฒนาคุณภาพชีวิต ฟังแล้วทำให้สะอึกคิดมาก ๆ และพยายามนำเอาคำถามที่ว่า **คุณภาพชีวิตที่เป็นของจริงมัน เขาคิดกันด้วยเงินกระนั้นหรือ** หากคิดกันเช่นนั้นจริงคงต้องถามต่อไปอีกว่า **เรากล้ามองคุณภาพชีวิตด้วยความเข้าใจอย่างไร และจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมที่มุ่งไปสู่สถานการณ์อะไรในอนาคต**

หลักการที่ได้ชี้ไว้ชัดเจนว่า หากอิทธิพลจากรูปวัตถุมันเข้าไปครอบงำได้ถึงรากฐานการศึกษาอย่างลึกซึ้ง ภูมิปัญญาซึ่งควรใช้คิดอะไรได้อย่างอิสระและมองปัญหาต่าง ๆ ได้อย่างทะลุปรุโปร่ง โดยไม่เน้นแก้ไขปัญหาดังกล่าว ๆ ด้วยการใช้อำนาจและไม่ต้องใช้วิธีการแบบหัวชนฝา มันก็คงเป็นสิ่งที่หวังอะไรไม่ได้ แม้ขณะนี้ธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม รวมถึงสิ่งแวดล้อมที่เป็นคนผู้อยู่ร่วมสังคมเดียวกัน ก็สูญเสียหนักมากยิ่งขึ้น และเราก็ได้พบกับภาพการแก้ปัญหาแบบหัวชนฝาด้วยกันทั้งสองด้านคือด้านหนึ่งมีการใช้มือปัดเข้าชน อีกด้านหนึ่งก็ใช้อำนาจและพลังกายตลอดจนพลังเครื่องมือนำเข้าจัดการกัน และการยกพวกฆ่ากันตายมาหลายครั้งหลายหนไม่ว่าใหญ่หรือเล็กมันก็อยู่บนรากฐานเดียวกัน หรือว่าบทเรียนที่ทำให้เจ็บปวด มันยังไม่อาจเข้าถึงจุดที่คิดอะไรออก

ในขณะที่พื้นฐานสังคมปัจจุบันได้ส่งปัญหามาแล้วอย่างลึกซึ้ง จนทำให้ค่านิยมในด้านที่เป็นนามธรรมของชีวิตคน กลายเป็นสิ่งที่เห็นได้เพียงด้านเดียว ดังนั้นคนส่วนใหญ่จึงตะเกียก ตะกายแย่งชิงกันเข้ามหาวิทยาลัย หากรู้ได้ว่า ทิศทางที่กล่าวถึงนี้ มันกำหนดวิถีชีวิตคนให้มุ่งไปหาอะไรที่เป็นความจริงรออยู่ข้างหน้า แล้วยังคงหยิบยกขึ้นมาเป็นเงื่อนไขเพื่อเดินตาม กระแสต่อไปเรื่อย ๆ นอกจากการจัดการศึกษาจะไม่ได้ทำอะไรเพื่อหวังแก้ปัญหาอย่างจริงจังแล้ว ยังเปิดโอกาสให้มีการใช้ สถาบันการศึกษาเป็นเครื่องมือ เอาคนมาเป็นสินค้าเพื่อประโยชน์อย่างอื่น เพราะจากหลักการที่มองเห็นชัด ๆ ก็คือ เมื่อคนส่วนใหญ่มีกระแสดูความต้องการอย่างไร ก็ผลิตขึ้นมาเพื่อสนองความต้องการเท่านั้นเอง ซึ่งแน่นอนที่สุด รัฐนาว่าที่ ขาดผู้ถือหางเสือและคัดท้ายให้มุ่งสู่สิ่งที่เป้นเป้าหมาย กับกัปตันผู้มองเป้าหมายผิดเพี้ยนไปจากความจริง ย่อมทำให้มุ่งวิถี ทางไปพบกับภาวะล่มสลาย ไม่ว่าจะเร็วหรือช้า

จากเหตุอันสืบเนื่องมาจากรากฐานการคิดยึดติดอยู่กับด้านที่เป็นรูปวัตถุ แนวคิดในการแก้ไขปัญหาก็ติดอยู่กับสิ่งซึ่ง มีด้านที่เป็นรูปแบบ เช่นมุ่งแก้ไขปัญหาด้วยการปรับเปลี่ยนโครงสร้างและรูปแบบองค์กรบ้าง เพิ่มปริมาณขององค์กรบ้าง ส่วนการเริ่มต้นจากวิธีการปฏิบัติของแต่ละคนซึ่งควรถือเป็นรากฐานของการสร้างระบบอย่างเป็นธรรมชาติและน่าจะนำไปสู่ ผลได้อย่างจริงจังกลับไม่มีใครพูดถึง หรือเป็นเพราะว่า บนพื้นฐานสังคมเช่นนี้ เราพบกับภาพที่มีการ เริ่มต้นจากปลาย **ไม่ว่าเป็นเพราะยึดติดอยู่กับภาพตรงปลาย หรือฝันว่าจะสานลมหาคาโคนที่หลัง มันก็คงเป็นไปได้ทั้งสองด้าน** คงมีแต่การ ที่ปัญหาที่ลึกซึ้งยิ่งขึ้น ไว้ให้เป็นมรดกของชนรุ่นหลัง ที่พึงต้องรับเคราะห์กรรมหนักมากยิ่งขึ้นเท่านั้น

การศึกษาเป็นเรื่องของทุกคนที่พึงต้องเกี่ยวข้องด้วยความรู้สึกรับผิดชอบจากใจจริง เพราะสื่อการศึกษาที่แท้จริง คือการปฏิบัติของผู้ใหญ่ในทุก ๆ เรื่องด้วยความจริงใจ หรือเกิดจากความรู้สึกที่เป็นธรรมชาติ ไม่ว่าจะเป้นใคร อยู่ที่ไหน และกำลังทำอะไรอยู่ที่ตาม ยืนยืนอยู่ในระดับสูงเพียงใด การปฏิบัติในสิ่งที่ตั้งงามและเกิดจากความจริงใจ ธรรมชาติจาก- ความรู้สึกของผู้ที่อยู่ในระดับต่ำกว่า รวมถึงเยาวชนย่อมสื่อถึงได้และมีแรงศรัทธาเป็นสิ่งที่น่ากระแสดงสู่รากฐานอันดีเป็นสิ่ง ลึกซึ้งและเป็นของแท้ หากไม่มียึดติดอยู่เพียงมหาวิทยาลัยซึ่งเป็นสิ่งที่คนทำขึ้น **ไม่ว่าจะมีรูปลักษณะอย่างไรและมีสักที่ แห่ง รวมทั้งมีการหยิบเอารูปแบบซึ่งกันเป็นของใหม่ของแปลกสำหรับคนที่ยังคิดได้ไม่ถึงขั้นมาชูและตามมาด้วยการโฆษณา ว่าเป็นของก็อย่างนั้นอย่างนี้** จริง ๆ แล้วมันก็คือหลักการบนพื้นฐานเดียวกันกับธุรกิจผลิตและค้ารถยนต์ซึ่งหลายคนสัมผัส กันอยู่แล้ว รุนแล้วรุนเล่า ซึ่งคงบอกได้ว่าในที่สุดก็คงเก่าและผ่านพ้นไปอย่างเป้นยุคสมัยเท่านั้น คงหลงเหลืออยู่เพียงคำถาม ที่ติดตามหากคิดได้คือ แล้วใครล่ะที่ได้ประโยชน์จากมันไปแล้วและเรียกคืนกลับมาอีกไม่ได้

สิ่งที่กล่าวมาแล้วทั้งหมดหากไม่มียึดติดอยู่เพียงด้านที่เป็นรูปแบบ ย่อมสามารถเห็นได้ว่า สังคมไทยนั้นคือมหาวิทยาลัย ธรรมชาติ อันควรถือเป็นพื้นฐานสำคัญที่สุด โดยที่มีครูคือผู้ใหญ่ ยืนอยู่ในระดับที่มีอำนาจสูงชัน หากแก้ไขตรงนี้ได้ไม่ว่า จะคิดมีมหาวิทยาลัยภายใต้การจัดการอีกสักกี่แห่งคงสามารถส่งผลเป็นภูมิคุ้มกันในด้านอันอาจเกิดผลเสียหยา ให้เชื่อมั่นได้ และยังมีโอกาสสานกระแสต่อไปยังชุมชนบนพื้นฐานวัฒนธรรมของชาติอื่น ๆ ที่หลากหลายด้วยรูปลักษณะอย่างไม่ว่าหนักแรง ต่ออิทธิพลเงื่อนไขที่ย้อนกลับใด ๆ ทั้งสิ้น.

วันจันทร์ที่ 2 พฤษภาคม พุทธศักราช 2537

นายแพทย์กระแส อยากเปิดมหา'ลัย 'มากกว่า 5 แห่ง'

น.พ.กระแส ชนวงษ์ ประธานการจัดตั้งมหาวิทยาลัยแห่งใหม่ 5 แห่ง ให้สัมภาษณ์ว่า ถ้าจัดในรูปแบบเดิม 100% อาจเจอทางตัน เพราะครูอาจารย์ไม่ยอมมาสอนในชนบทที่ห่างไกล ทั้งนี้อาจหารูปแบบการบริหารโดยร่วมกับเอกชนในพื้นที่แต่ละจังหวัดให้รับผิดชอบ ซึ่งสามารถแก้ปัญหาได้อย่างมาก ส่วนในกรณีถ้ามีมหาวิทยาลัยต่างประเทศจะมาเปิดร่วมกับมหาวิทยาลัยของรัฐก็ต้องมีการวางแผนร่วมกันในด้านต่างๆ ศึกษาความพร้อมและพื้นฐานการศึกษาของแต่ละมหาวิทยาลัย สำหรับรายละเอียดในการเลือกมหาวิทยาลัยชุมชนนั้นจะเลือกในจังหวัดที่ไม่มีสถาบันอุดมศึกษา ห่างไกลจากสถานศึกษาพอสมควร พิจารณารูขี้นทางเศรษฐกิจของชุมชน การคมนาคมที่ไม่ไกลเกินไปและต้องดูแลผลทางการเมืองประกอบ ถ้าจะให้ดีควรเปิดมากกว่า 5 แห่ง และในรายละเอียดต่างๆ คาดว่าประมาณวันที่ 15 พฤษภาคมนี้จะมีการประชุมกันอีกครั้งเพื่อดูความก้าวหน้าของแต่ละมหาวิทยาลัยว่าจะสามารถออกนอกระบบได้หรือไม่